

STRUČNÉ DĚJINY

RUSKÉ REVOLUCE

OBR. 10: Lenin v přestrojení za dělníka, aby se mohl vrátit do Petrohradu na zasedání bolševického ústředního výboru 10. října 1917

OBR. 2: Poslanec Státní dumy a předseda Petrosovětu N. Čcheidze hovoří k vojákům

OBR. 8: Demonstrace 18. června svolaná vedením Petrosovětu na podporu první koaliční vlády, ale zmařená bolševiky

Geoffrey Swain

STRUČNÉ DĚJINY

**RUSKÉ
REVOLUCE**

Geoffrey Swain

STRUČNÉ DĚJINY

RUSKÉ REVOLUCE

Geoffrey Swain

A Short History of Russian Revolution
Copyright © 2017, Geoffrey Swain
All rights reserved

Translation © Věra Skaláková, Jan Zasadil 2017

ISBN 978-80-906728-9-5

Věnováno Di

Obsah

PODĚKOVÁNÍ	9
ČASOVÁ OSA	10
ÚVOD	23
KAPITOLA 1 – Revoluční tradice ruského dělnictva	29
KAPITOLA 2 – Prozatímní vláda	51
KAPITOLA 3 – Úspěchy koaliční politiky	81
KAPITOLA 4 – Selhání koalice	105
KAPITOLA 5 – Šest měsíců sociální revoluce	131
KAPITOLA 6 – Povstání	157
KAPITOLA 7 – Vláda Sovětu	179
KAPITOLA 8 – Koalice bolševiků a levicových eserů	203
ZÁVĚR	231
DOPORUČENÁ LITERATURA	239
POZNÁMKY	243
SEZNAM FOTOGRAFIÍ	259

Poděkování

Tato kniha je výsledkem mého mnohaletého vědeckého bádání a učitelského působení. Chtěl bych tímto poděkovat jak za intelektuální podněty, kterých se mi dostalo díky možnosti vyučovat studenty na Cardiffské, Glasgowské a Západoanglické univerzitě, tak za poznatky získané v diskusích na setkáních studijní skupiny zaměřené na ruskou revoluci.

Časová osa

POZNÁMKA: Do 1. února 1918 platil v Rusku juliánský kalendář, podle kterého došlo k událostem o 13 dní dříve než podle později přijatého gregoriánského kalendáře. Při změně v roce 1918 se tak 1. únor podle starého kalendáře stal 14. únorem podle kalendáře nového.

1905

9. LEDNA

Krvavá neděle a začátek revoluce roku 1905

16.–17. ÚNORA

Zvolení dělničtí zástupci jednají o reakci na Krvavou neděli.

13.–19. ŘÍJNA

Generální stávka přivádí cara k vydání Říjnového manifestu slibujícího zapojit zvolené shromáždění do budoucí legislativy.

13. ŘÍJNA – 3. PROSINCE

Petrohradský sovět zastupuje dělníky při jednání s představiteli města. Následuje zatčení předsedy sovětu Trockého a dalších vůdců.

1906

23. DUBNA

Reforma ústavního práva detailně stanovuje omezené pravomoci Státní dumy a ustanovuje nedemokratický volební systém.

27. DUBNA – 9. ČERVENCE

Zasedání I. Státní dumy. Duma je rozpuštěna poté, co naléhala na pokračování pozemkové reformy.

1907

20. ÚNORA – 3. ČERVNA

Na zasedáních II. Státní dумы se ukazuje, že sociální demokrate dávají přednost spolupráci s rolnickými spíše než s liberálními poslanci. Duma je rozpuštěna poté, co odmítla předat vládní návrh pozemkové reformy.

15. LISTOPAD

Otevření III. Státní dумы podle pozmeněného a ještě více omezujícího volebního systému. Došlo ke schválení vládní pozemkové reformy.

1908

10.–16. PROSINCE

Sjezd ženských organizací.

1909

1.–6. DUBNA

Sjezd závodních lékařů, na kterém jsou přijaty Teze o zdravotním pojištění.

28. PROSINCE – 6. LEDNA 1910

Konference pro umírněnost v konzumaci alkoholu.

1911

15.–29. LEDNA

Kongres řemeslnických svazů.

ÚNOR – BŘEZEN

Petiční kampaň upozorňuje na neshody mezi reformními a revolučními dělnickými aktivisty.

1912

4. DUBNA

Masakr ve zlatých dolech na Leně.

3. ČERVNA

Uzavření III. Státní dумы, která jedním ze svých posledních výnosů schvaluje zákon o sociálním pojištění.

1. LISTOPADU

Otevření IV. Státní dумы.

1913

LEDEN

První volby do pojišťovacích rad, do kterých se zapojuje jen osm továren.

ZÁŘÍ

Volby do pojišťovacích rad v Petrohradě končí porážkou reformistů.

1914

BŘEZEN

Volby do petrohradských a provinčních pojišťovacích rad rovněž končí porážkou reformistů.

1915

27. ZÁŘÍ

Zasedání zástupců závodních dělníků v Petrohradě kvůli volbám do Komise pro válečný průmysl. Reformisté jsou poraženi a válečnému úsilí se nedostává podpory.

29. LISTOPADU

Opakování voleb do Komise pro válečný průmysl po Gvozděvově intervenci. Je sjednána větší podpora válečného úsilí.

1916

ŘÍJEN

Volby do městských a provinčních pojišťovacích rad, ve kterých jsou reformisté poraženi.

1. LISTOPADU

Liberální vůdce Miljukov v Dumě pokládá otázku, zda za carovými vojenskými selháními stojí „hloupost nebo zrada.“

17. PROSINCE

Vražda Rasputina, kterému se kladlo za vinu carovo tvrdošíjné odmítání spolupráce s Dumou a liberální opozicí při podpoře válečného úsilí.

1917

26.–27. LEDNA

Zatčení předních členů dělnické skupiny v Komisi pro válečný průmysl, kteří údajně chystali protesty při znovuotevření Dumy 14. února.

22. ÚNORA

Poté co politické šarvátky zavinily kolaps distribuce již tak omezených dodávek potravin, stávkující dělníci z Putilovských závodů varují své zástupce v Dumě, že revoluce se nezadržitelně blíží.

23.–28. ÚNORA

Dělnické protestní bouře vyvolají Únorovou revoluci a svržení cara. Hlavní bod obratu nastal mezi 26. a 27. únorem, kdy nejprve jedna a pak další vojenské jednotky odmítly zahájit palbu na demonstranty.

27. ÚNORA

Snahy o obnovení Petrohradského sovětu.

28. ÚNORA

Dumští komisaři přebírají vládní ministerstva.

1. BŘEZNA

Petrohradský sovět rozšiřuje svou základnu kromě dělníků také o vojáky. Aby uklidnil vojáky, kteří odmítli střílet na dělníky, vydává Sovět Rozkaz č. 1, v němž stojí, že veškerá vojenská nařízení Prozatímní vlády, která teprve vznikala, musí být schválena Petrohradským sovětem.

2. BŘEZNA

Členové první Prozatímní vlády se shodují, že nebudou jmenováni žádní ministři reprezentující Petrohradský sovět, ale k liberálům se připojuje eserský poslanec v Dumě Kerenskij jako jediný socialista. Carova abdikace.

10. BŘEZNA

Petrosovět vydává Deklaraci práv vojáků, čímž předjímá práci vládní komise na vojenské reformě.

10.–11. BŘEZNA

Petrohrad se vrací do práce.

BŘEZEN

Řada liberálních reforem s cílem proměnit Rusko v demokratický stát zbavený náboženského a sociálního útlaku.

14. BŘEZNA

Rezoluce Petrosovětu žádá o demokratický smír.

24. BŘEZNA

Ministr zahraničí Miljukov sděluje tisku, že je nezbytné, aby Rusko získalo území Rakouska-Uherska a Turecka.

4. DUBNA

Lenin předčítá své Dubnové teze po návratu z exilu předchozího dne. Jeho cesta ze Švýcarska, zapečetěným vlakem přes Německo, vyvolala rozporuplné reakce.

19. DUBNA

Navzdory veřejnému prohlášení Petrosovětu a Prozatímní vlády o společném postupu ve válce, které bylo schváleno 27. března, píše Miljukov Spojencům, že carem uzavřené závazky budou uznány. Car totiž podepsal tajné smlouvy o zaboru rakousko-uherských a tureckých území.

20.–21. DUBNA

Vojáci a dělníci demonstrují na protest proti Miljukovovu zjevnému odhodlání ignorovat výzvy k demokratickému smíru od Prozatímní vlády a Petrosovětu. Miljukov následně podává rezignaci.

4.–28. KVĚTNA

Všeruský sjezd rolnických poslanců.

5. KVĚTNA

Vznik první koaliční vlády. Příští dva měsíce se vedení Petrosovětu pod vedením Cereteliho pokouší dokázat, že je jejím loajálním partnerem.

12. KVĚTNA

Kerenskij oznamuje ofenzívu ruské armády a zahajuje sérii návštěv na frontě.

23. KVĚTNA

Bolševická vojenská organizace odmítá jakékoliv pokusy zapojit vojáky z petrohradské posádky do ofenzívy.

27. KVĚTNA

Sjezd petrohradských Lidových milicí konaný na protest proti Cereteliho rozhodnutí zrušit dobrovolnické oddíly Rudých gard složené z dělníků a zavést profesionální občanské milice.

3.–24. ČERVNA

První Všeruský sjezd dělnických a vojenských sovětů.

10. ČERVNA

Plánovaná bolševická demonstrace žádající vládu sovětů, je odvolána na naléhání I. Sjezdu sovětů.

16.–23. ČERVNA

První Všeruská konference bolševické vojenské organizace.

18. ČERVNA

Demonstraci pořádanou I. Sjezdem sovětů ovládají bolševici. Transparenty požadující vládu sovětů jasně převládají.

18. ČERVNA

Začátek ofenzívy na východní frontě. Přes počáteční úspěch je během dvou týdnů jasné, že ofenzíva selhala.

30. ČERVNA

Petrosovět se snaží přesvědčit petrohradskou posádku 1. kulometného pluku, že by se měla „reorganizovat“ a poslat některé jednotky na podporu ofenzívy. V reakci na to pohrozili vojáci svržením vlády.

2. ČERVENCE

Liberální ministři opouštějí první koaliční vládu kvůli dohodě vyjednané jejími socialistickými poslanci, která přiznává určitý stupeň autonomie Ukrajině.

3. ČERVENCE

Bolševici získali kontrolu nad Dělnickou sekcí Petrosovětu, ale ne nad jeho Vojenskou sekcí.

3.–4. ČERVENCE

Červencové dny. Dělníci společně s vojáky a námořníky protestují proti plánům přesunout vojáky na frontu a požadují ustavení vlády Sovětu. Lenin prohlašuje, že přípravy na převzetí vlády sověty jsou nedostatečné a demonstraci odvolává. Následkem toho jsou bolševičtí vůdci uvězněni a Lenin se musí skrývat.

8.-24. ČERVENCE

Jednání za účelem ustanovení druhé koaliční vlády v čele s Kerenským. Během těchto jednání je 18. července generál Kornilov jmenován vrchním velitelem armády.

17. ČERVENCE

Obnovená Meziregionální rada sovětů rychle přechází pod bolševické vedení.

7. SRPNA

Druhý sjezd závodních výborů, jemuž dominují bolševici.

10. SRPNA

Kornilov a Kerenskij se scházejí k jednáním o Kornilovovu programu, který zahrnuje obnovení trestu smrti a zřízení vojenské správy nad válečným hospodářstvím.

12.-15. SRPNA

Moskevská státní konference připravuje Kornilovovi triumfální uvítání.

23. SRPNA

Ministerstvo práce vydává oběžník, který určuje omezené pravomoci závodních výborů.

23.-24. SRPNA

Rozhovory mezi zástupci Kerenského a Kornilova probíhají zdánlivě dobře. Většina Kornilovova „programu“ by měla být zavedena a veškeré bolševické protesty rázně potlačeny.

26.-27. SRPNA

Kerenskij varuje, že Kornilov ve skutečnosti chystá vojenský převrat. V reakci na to vyzývá Petrosověť k obraně revoluce.

1. ZÁŘÍ

Petrohradský sovět hlasuje pro vládu Sovětu. Hlasování opakováno 9. září.

14.-22. ZÁŘÍ

Demokratická konference podporuje návrh na třetí koaliční vládu v čele s Kerenským.

24. ZÁŘÍ

Bolševici hlasují proti účasti v Prozatímním parlamentu, vůči kterému by třetí koaliční vláda měla mít určitou zodpovědnost.

25. ZÁŘÍ

Vytvořena třetí koaliční vláda.

6. ŘÍJNA

Velitel Petrohradského vojenského okruhu dostává rozkaz připravit posádky k přesunu na frontu.

7. ŘÍJNA

Bolševici opouštějí Prozatímní parlament.

10. ŘÍJNA

Lenin se účastní zasedání bolševického ústředního výboru, který klade otázku povstání „na pořad dne“.

12. ŘÍJNA

Trockij, nyní předseda Sovětu, zakládá petrohradský Vojenský revoluční výbor, aby se zabránilo převelení jednotek.

16. ŘÍJNA

Bolševický ústřední výbor znovu řeší otázku povstání. Následujícího dne Zinovjev a Kameněv zveřejňují svůj nesouhlas s povstáním.

17.-22. ŘÍJNA

První všeruská konference závodních výborů

18.-21. ŘÍJNA

Konference petrohradské vojenské posádky.

21.-23. ŘÍJNA

Vojenský revoluční výbor rozmísťuje své komisaře do všech vojenských posádek.

24. ŘÍJNA

Kerenskij zavírá redakci bolševického tisku a požaduje zatčení komisařů Vojenského revolučního výboru. Vojáci a Rudé gardy znovu tiskárnu otevírají a brání zatčení komisařů. Křižník *Aurora* podporuje výbor. Prozatímní parlament schvaluje vyslovení nedůvěry Kerenskému. Delegáti II. Sjezdu sovětů hlasují pro nastolení koaliční vlády sovětů Lenin vyzývá bolševiky k převzetí moci.

25. ŘÍJNA

Vojenský revoluční výbor přebírá kontrolu nad strategickými body v Petrohradu. Vojáci loajální vůči Kerenskému brání Zimní palác, který se vzdává až mezi druhou a třetí hodinou ráno 26. října. II. Kongres sovětů rozhoduje o zřízení vlády Sovětu, ale nezapomíná se jejím složením.

26. ŘÍJNA

Nově vytvořená strana levicových eserů odmítá nabídku bolševiků na spoluúčast ve vládě. Ve 2:30 ráno 27. října bolševici oznamují složení vlastní čistě bolševické administrativy.

28. ŘÍJNA

Svaz železničních dělníků (Vikžel) vyzývá k vytvoření koaliční vlády Sovětu.

29. ŘÍJNA

Důstojníci kadeti loajální vůči Kerenskému se pokouší svrhnout bolševiky. Jednání, která zprostředkoval Vikžel, začínají s cílem vytvořit koaliční vládu Sovětu.

30. ŘÍJNA

Útok vojáků loajálních Kerenskému je zastaven na předměstích Petrohradu jednotkami Rudých gard organizovaných Vojenským revolučním výborem pod velením podplukovníka Muravjeva.